

Hadjianastassiou proti Řecku, rozsudek ze dne 16. 12. 1992

Stěžovatel: Hadjianastassiou

Žalovaný stát: Řecko

Číslo stížnosti: 12945/87

Datum: 16.12.1992

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: práva obhajoby, přiměřené možnosti, přiměřený čas, příprava obhajoby, spravedlivé projednání, Svoboda projevu/Sdělovací prostředky

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

16. prosince 1992

VĚC HADJIANASTASSIOU

(Rozsudek ve věci Hadjianastassiou versus Řecko)

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), zasedající podle článku 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a v souladu s příslušnými ustanoveními Jednacího řádu Soudu jako Senát, který tvořili soudci R. Ryssdal, předseda, Thór Vilhjálmsson, J. De Meyer, N. Valticos, S. K. Martens, E. Palmová, I. Foighel, R. Pekkanen, Sir John Freeland a dále M.-A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po uzavřené poradě, která se konala ve dnech 26. června a 23. listopadu 1992, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl postoupen Soudu Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) dne 12. července 1991 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 12945/87) proti Řecké republice předložené u Evropské komise pro lidská práva podle článku 25 řeckým občanem panem Constantinosem Hadjianastassiou dne 17. prosince 1986.

Žádost Komise se opírala o články 44 a 48 a o prohlášení, jímž Řecko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Cílem žádosti bylo dosáhnout rozhodnutí, zda skutkové okolnosti případu zakládají porušení závazků odpovědného státu podle článků 6 a 10 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 § 3 písm. d) Jednacího řádu Soudu

stěžovatel prohlásil, že si přeje zúčastnit se jednání, a určil svého advokáta, který jej bude zastupovat (článek 30).

3. Vytvořený Senát zahrnoval ex officio pana N. Valticose, zvoleného soudce s řeckým občanstvím (článek 43 Úmluvy), a pana R. Ryssdala, předsedu Soudu (ustanovení 21 § 3 písm. b/ Jednacího řádu Soudu). Dne 29. srpna 1991 za přítomnosti tajemníka Soudu předseda vylosoval jména dalších sedmi členů, jimiž se stali J. Cremona, Thór Vilhjálmsson, J. De Meyer, E. Palmová. I. Foighel, R. Pekkanen a Sir John Freeland (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 § 4 Jednacího řádu Soudu).

Následně pak S. K. Martens, náhradní soudce, nahradil J. Cremonu, který opustil Soud po uplynutí svého volebního období a jehož nástupce se ujal funkce před ústním jednáním (ustanovení 2 § 3 a 22 § 1 Jednacího řádu Soudu).

4. Pan Ryssdal se ujal funkce předsedy Senátu (ustanovení 21 § 5 Jednacího řádu Soudu) a prostřednictvím tajemníka Soudu konsultoval se zástupcem řecké vlády (dále jen „Vláda“), s delegátem Komise a s právním zástupcem stěžovatele organizaci řízení (ustanovení 37 § 1 a 38 Jednacího řádu Soudu). V souladu s následným usnesením obdržel tajemník Soudu vyjádření stěžovatele dne 14. února 1992 a vyjádření Vlády dne 28. února. Dne 2. června informoval tajemník Komise tajemníka Soudu, že její delegát podá své vyjádření ústně. Dne 12. března předložila Komise různé dokumenty, o něž ji požádal tajemník Soudu na žádost Vlády.
5. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné ústní jednání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 23. června 1992. Předtím se Soud sešel k předběžné poradě.

Před Soud předstoupili:

- (a) za Vládu P. Kamarineas, rada při Legislativní radě státu, zástupce, F. Dedoussiová, členka Legislativní rady státu, poradkyně,
- (b) za Komisi C. L. Rozakis, delegát;
- (c) za stěžovatele R. Nisand, advokát, poradce.

Soud vyslechl přednesy výše uvedených zástupců a pana Hadjianastassiou, jakož i odpovědi na své otázky.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Zvláštní okolnosti případu
2. Pan Hadjianastassiou. řecký občan, je leteckým inženýrem. V rozhodné době byl kapitánem letectva.

Jako důstojník pověřený vypracováním projektu a návrhu výroby řízené střely předložil v roce 1982 Výzkumnému středisku letecké techniky (dále jen „K.E.T.A.“) zprávu o výše zmíněné střele, na níž pracoval. V lednu 1983 předal jedné soukromé společnosti (ELFON Ltd) jinou technickou studii o řízených střelách, kterou sám vypracoval.

1. Řízení před Stálým soudem letectva v Athénách
2. Dne 4. července 1984 senát Stálého soudu letectva v Athénách obvinil stěžovatele a jednu další osobu z vyzrazení vojenského tajemství (článek 97 vojenského trestního zákoníku, viz níže odstavec 21).

Dne 22. října 1984 shledal soud pana Hadjianastassiou vinným z toho, že předal společnosti ELFON sérii deseti informačních položek spolu s „veškerými technickými a teoretickými údaji“, jež, se

vyskytují ve zprávě pro K.E.T.A. Uvedený soud jej pak odsoudil k trestu odnětí svobody ve výši dva a půl roku.

1. Řízení před Vojenským odvolacím soudem
2. Stěžovatel a prokurátor se proti tomuto rozsudku odvolali k Vojenskému odvolacímu soudu.
3. Po ústním jednání, které se konalo ve dnech 28. února a 1. března 1985, jmenoval Vojenský odvolací soud dva znalce - profesory Polytechnické školy v Athénách, kteří spolu se dvěma dalšími znalci, určenými stěžovatelem, porovnali obě studie.

Ve své zprávě ze dne 26. září 1985 došli oba profesoři k těmto závěrům:

„... podle našeho názoru jsou obě studie, pro K.E.T.A. a pro ELFON, vypracovány odlišnými metodami, obě střely jsou rozdílné a druhá z nich není kopií té první ... Nicméně k určitému transferu know-how zde nezbytně došlo ... Není možné vymezit rozsah tohoto transferu nad rámec toho, co již bylo uvedeno v předchozích odstavcích (b), (c) a (d). protože studie pro ELFON a ještě ve větší míře zpráva pro K.E.T.A. byly vypracovány nedbale a vyskytují se v nich čelné nepřesnosti a opomenutí; je třeba zdůraznit, že v obou studiích jsou chybné aerodynamické údaje ...“

Profesoři konstatovali, že pan Hadjianastassiou má určité technické znalosti, získané během jeho studia ve Spojených státech. Nicméně jeho účast na projektu K.E.T.A. obohatila jeho zkušenosti.

Komponenty střely a některé technické údaje obsažené v obou studiích lze nalézt v různých manuálech začleněných do spisu a lze je pokládat za „dostupnou literaturu“. Tyto manuály nebyly klasifikovány jako „tajné“, avšak nebylo stanoveno, že jsou přístupně soukromým osobám.

10. Během nových ústních jednání, která se konala ve dnech 21. a 22. listopadu 1985, Vojenský odvolací soud vyslechl devatenáct svědků k otázkám, zda obě studie obsahují obecná data, zda informace tvořící základ studie jsou volně dostupné ve vědecké literatuře a zda byla studie K.E.T.A. klasifikována jako „vojenské tajemství“.
11. Po ústních jednáních zasedl Vojenský odvolací soud k neřejnému jednání, při němž posoudil následující otázky formulované předsedou:

„1. Je Constantinos Hadjianastassiou vinen tím, že v období mezi říjnem 1982 a březnem 1983 protiprávně a úmyslně předal a odhalil třetím osobám vojenské plány a informace klasifikované jako tajné, které měly zůstat utajeny ve vojenském zájmu řeckého státu?“

Je pak zejména vinen tím, že ... v říjnu 1982. poté co kontaktoval společnost ELFON Ltd ... za účelem připravit a navrhnout pro ni studii o řízených střelách:

(a) za finanční úhradu dohodnutou s touto společností, když práce pokračovaly, protiprávně a úmyslně předal výše zmíněné společnosti obecnou informaci o řízených střelách, která byla určena pro K.E.T.A., jakož i její technické charakteristiky, ačkoli jako důstojník pověřený projektováním střely pro K.E.T.A. věděl, že takováto informace je tajná a že vojenské zájmy řeckého státu vyžadují, aby zůstala utajena:

(b) předal téže společnosti několik údajů ze studie, souvisejících s projektem a se stejným předmětem pro K.E.T.A. a z celého výrobního programu řeckých řízených střel, který ve středisku existoval a který se v zásadě týkal dimensí střely, její externí geometrie, jejího perimetrického plánu, jejích aerodynamických prvků, jejího typu laseru Nd-YAG, jejího dynamického modelu, jejího domu, jejího schematického diagramu, jejího detekčního systému, jejích základních elektronických dat, jakož i některých dalších teoretických či technických prvků obsažených ve studii pro ELFON Ltd což bylo ve svém celku vypracováno na základě informací jí předaných a odhalených vůči této společnosti a odvozených od korespondujícího projektu a studie pro K.E.T.A., ačkoli jako důstojník

pověřený projektováním věděl ..., že informace je tajná a že vojenské zájmy řeckého státu vyžadují, aby zůstala utajena?

2. Bylo prokázáno že při odhalování těchto vojenských tajemství se obviněný mylně domníval, že je oprávněn takto postupovat, nebo (na druhé straně), že se rozumně domníval, že když vypracoval studii pro K.E.T.A. a užil svých vlastních znalostí, je oprávněn vypracovat novou studii a předložit ji prostřednictvím společnosti ELFON Ltd Odboru zbrojního průmyslu? Byla tato domněnka oprávněná?
3. Bylo prokázáno že takto odhalená vojenská tajemství, zejména obecná informace, kterou (obviněný) postoupil ELFONU ohledně řízené střely ... a jejich technických charakteristik, jsou menšího významu?
4. Mohou být některé faktory vzaty v úvahu jako polehčující okolnosti, zejména ta skutečnost, že předtím, než se dopustil výše uvedeného činu, vedl obviněný počestný a spořádaný rodinný a profesionální život?
5. Podle protokolu zjednání odpověděl Vojenský odvolací soud kladně na otázky 1a (čtyřmi hlasy proti jednomu) a 3 a 4 (jednomyslně) a záporně na otázky 1b (čtyřmi hlasy proti jednomu) a 2 (třemi hlasy proti dvěma).
6. Rozsudkem vyneseným dne 22.listopadu 1985 v přítomnosti pana Hadjianasastassiou odsoudil Vojenský odvolací soud jmenovaného k podmíněnému trestu odnětí svobody ve výši pěti měsíců, od nichž se odečtou čtyři měsíce a čtrnáct dní strávené ve vazbě, za vyzrazení vojenského tajemství menší důležitosti (článek 97 § 2 vojenského trestního zákoníku, viz níže odstavec 21).
7. Předseda Vojenského odvolacího soudu přečetl rozsudek, v němž nebyly zmíněny otázky položené členům soudu.
8. S cílem získat text uvedených otázek a odpovědí na ně požádal stěžovatel dne 23. listopadu 1985 o protokol z ústního jednání. Tajemník soudu mu údajně sdělil, že musí počkat na „konečnou verzi“ rozsudku.
9. Řízení před Kasačním soudem
10. Dne 26.listopadu 1985 - v rámci pětidenní lhůty stanovené článkem 425 § 1 vojenského trestního zákoníku (viz níže odstavec 24) - se pan Hadjianastassiou odvolal ke Kasačnímu soudu; ve svém jednostránském odvolání napadl „mylnou aplikaci a interpretaci ustanovení, na jejichž základě (byl) odsouzen, zejména článku 97 § 2 vojenského trestního zákoníku“.
11. Dne 16. prosince obdržel stěžovatel kopii odvolacího rozsudku; byl velmi stručný a nebyly v něm uvedeny důvody, o něž se opíral, nýbrž pouze výrok, jímž se trest potvrdzoval.
12. Dne 23. prosince 1985 požádal stěžovatel znovu o to, aby mu byl zaslán protokol; obdržel jej 10. ledna 1986. Tento dokument, který byl podrobný a obsahoval úplné znění šesti otázek a odpovědí na ně, končil takto:

„...“

Soud čtyřmi hlasy proti jednomu shledává obžalovaného Hadjianastassiou vinným tím, že odhalil vojenská tajemství, přičemž se tohoto trestného činu dopustil v Attice v období mezi říjnem 1982 a březnem 1993.

Třemi hlasy proti jednomu Soud zamítá žádost obhajoby, aby byl aplikován článek 31 § 2 trestního zákoníku (nevinnen v případě omylu).

Soud jednomyslně uznává, že vyzrazená vojenská tajemství jsou menší důležitosti.

Soud jednomyslně uznává polehčující okolnosti (čl. 84 § 2 písm. a/ trestního zákoníku).

S přihlédnutím k následujícím článkům: článek 97 § 2 ve spojení s § 1 a s článkem 98 písm. e) ...,

články 366, 368 ... vojenského trestního zákoníku, ...;

... s přihlédnutím k závažnosti spáchaných činů, k osobnosti obžalovaného, ke škodě způsobené trestným činem, ke specifické povaze trestného činu, ke specifickým okolnostem, za nichž byl trestný čin spáchán, ke stupni trestního úmyslu obžalovaného, k jeho charakteru, k jeho osobnímu a sociálnímu postavení a k jeho chování před spáchaním a po spáchaní trestného činu;

...

Soud odsuzuje obžalovaného k pěti měsícům odnětí svobody a ukládá mu zaplatit náklady ...

Soud odečítá od výše uvedené doby ... dobu čtyř měsíců a čtrnácti dnů strávených ve vazbě a stanoví dobu, po kterou je třeba odpykat trest, na šestnáct dní.

Vzhledem k tomu, že obžalovaný ještě nikdy předtím nebyl odsouzen k trestu odnětí svobody a s přihlédnutím k okolnostem, za nichž byl trestný čin spáchán, Soud shledává účelným odložit zbytek trestu ...

Z těchto důvodů, s přihlédnutím k článkům 99, 100 a 104 trestního zákoníku, soud nařizuje, aby výkon zbývající části trestu odnětí svobody byl odložen na dobu tří let.“

19. Jednání před Kasačním soudem proběhlo 11. dubna 1986.

Dne 14. dubna pan Hadjianastassiou předložil své stanovisko na podporu své ústní žádosti. Podle jeho názoru formulace jeho odvolání postačovala k tomu, aby vylučovala riziko, že bude zamítnuto pro nepřesnost. Stěžoval si na krátkost časového limitu pro odvolání proti rozhodnutím vojenských soudů a na skutečnost, že dotčeným osobám není umožněno získat včas přístup ke znění napadených rozsudků. Napadl rovněž důvod, o který se jeho odsouzení opíralo: sdělení „obecné informace“ o střele K.E.T.A., obvinění, které mu přisoudil Vojenský odvolací soud svou odpovědí na otázku 1b (viz výše odstavec 11) a které shledal prokázaným, neopravňovalo k aplikaci článku 98 vojenského trestního zákoníku, jelikož toto ustanovení se vztahuje na odhalení tajných informací důležitých z vojenského hlediska. Podle jeho (stěžovatelova) názoru, se mohl na jeho případ aplikovat nanejvýš článek 96 (viz níže odstavec 21).

20. Dne 18. června 1986 prohlásil Kasační soud odvolání za nepřijatelné s následujícím odůvodněním:

„Svým odvoláním před soudem jímž se požaduje zrušení (kasace) rozsudku Vojenského odvolacího soudu v Aténách č. 616/1985, stěžovatel napadá výše zmíněný rozsudek z důvodu chybné aplikace a interpretace ustanovení, na jejichž základě byl odsouzen, zejména článku 97 § 2 vojenského trestního zákoníku. Avšak tento jediný odvolací důvod, tak jak je formulován výše, je velice vágní, jelikož nespecifikuje žádný konkrétní či specifický omyl v napadeném rozsudku, který by mohl být základem stížnosti vůči chybné aplikaci a interpretaci výše uvedeného ustanovení; odvolání musí proto být prohlášeno za nepřijatelné na základě článků 476 § 1 a 513 § 1 trestního řádu.“

1. Relevantní vnitrostátní právo
2. Vyzrazení vojenského tajemství
3. Vojenský trestní zákoník stanoví toto:

Článek 96

„Sdělení informace vojenské povahy

Každý voják či jiná osoba zaměstnaná v ozbrojených silách, který bez souhlasu vojenských orgánů sdělí nebo zveřejní jakýmkoli způsobem informaci nebo posudek týkající se armády, bude odsouzen k trestu odnětí svobody nepřevyšujícímu šest měsíců.“

Článek 97

„Vyzrazení vojenského tajemství

1. Každý voják či jiná osoba zaměstnaná v ozbrojených silách, který protiprávně a úmyslně předá nebo sdělí třetím osobám dokumenty, plány či jiné předměty nebo informace vojensky důležité nebo který dovolí, aby takové dokumenty, plány či jiné předměty nebo informace byly předány třetím osobám, bude odsouzen k trestu odnětí svobody nebo, jestliže výše uvedené bylo předáno nebo sděleno cizímu státu nebo agentovi či špiónovi třetího státu, k degradaci a trestu smrti.
2. . . .jestliže sdělená (informace) je menší důležitosti, bude obžalovaný odsouzen k trestu odnětí svobody, jehož spodní hranice činí šest měsíců ...“

Článek 98

„Tajná informace

„Tajnou vojensky důležitou informací“ se rozumí informace týkající se řeckého státu nebo jeho spojenců, která se týká:

...

(e) jakéhokoli předmětu oficiálně klasifikovaného jako tajný.

...“

1. Povinnost soudů uvést důvody svých rozhodnutí
2. Relevantní ustanovení Ústavy z roku 1975 znějí následovně:

Článek 93 § 3

„Všechny soudní rozsudky musí být přesně a podrobně odůvodněny a vyneseny na veřejném zasedání ...“

Článek 96

““““

4. Zvláštní zákony mohou upravit:

(a) Otázky týkající se armádních, námořních a leteckých vojenských tribunálů, jejich jurisdikce se nevztahuje na civilní osoby.

(b) Otázky týkající se soudů rozhodujících o válečné kořisti.

5. Soudy uvedené v pododstavci (a) předchozího odstavce tvoří většina členů vojenské justice, kteří požívají záruky nezávislosti, pokud jde o jejich osobu a jejich úřad, upravené článkem 87 § 1 této Ústavy. Ustanovení odstavců 2 až 4 článku 93 se aplikují najednání a na rozsudky těchto soudů. Podrobná pravidla k provádění ustanovení tohoto odstavce a datum jejich vstupu v platnost stanoví zákon.“

6. Podle ustálené judikatury Kasačního soudu opomenutí udat důvody v rozhodnutích vojenských soudů je nečiní neplatnými. Aplikace článku 93 § 3 Ústavy na tyto soudy vyžaduje, za podmínek stanovených článkem 96 § 5, přijetí zvláštních zákonů, k čemuž dosud nedošlo (rozsudky č. 470/1975, 483/1979, 18/1980, 647/1983, 531-535/1984 /Nomiko Vima 1984, str. 1070/ a 1494/1986). Postačí, obsahuje-li takovéto rozhodnutí odpovědi na otázky položené předsedou; otázky musí přesně indikovat všechny trestné činy, z nichž je obžalovaný obviněn, aby to umožnilo následnou kontrolu Kasačním soudem zabezpečující, že ustanovení trestního práva byla řádně aplikována na dané skutečnosti, tak jak byly nalezeny vojenskými soudy první a druhé instance (rozsudky č. 456/1986 a 1494/1986).
7. Odvolání proti rozhodnutím vojenských soudů
8. Vojenský trestní zákoník
9. V této souvislosti jsou relevantní následující ustanovení:

Článek 366

„Formulace otázek. Zásadní otázka

1. Předseda položí otázky týkající se všech obžalovaných.
2. Zásadní otázka bude vycházet z operativní části napadeného rozhodnutí ... a bude zahrnovat otázku, zdaje obžalovaný vinen ve smyslu obžaloby ...“

Článek 368

„Doplňující otázky

Aby bylo možné doplnit zásadní otázku nebo alternativní otázku, mohou být položeny doplňující otázky týkající se obžaloby, jakož i přitěžujících, polehčujících a vyvinujících okolností trestného činu.“

Článek 425 § 1

„Lhůta

Každé odvolání ke Kasačnímu soudu musí být podáno ve lhůtě pěti dnů ode dne doručení rozsudku nebo, byl-li rozsudek doručen v nepřítomnosti odsouzené osoby nebo jejího zástupce, od jeho oznámení (notifikace)...“

Článek 426

„Důvody pro odvolání ke Kasačnímu soudu

Odvolání může spočívat pouze na těchto důvodech:

...

(B) Mylná aplikace nebo interpretace podstatných ustanovení trestního práva.“

2. Trestní řád
3. Trestní řád stanoví, inter alia. toto:

Článek 473 § 3

„Lhůta pro odvolání

Lhůta pro odvolání ke Kasačnímu soudu počíná běžet dnem, kdy byl konečný text rozsudku zanesen do rejstříku příslušného trestního soudu. Tato registrace bude provedena do patnácti dnů s tím, že při jejím opomenutí bude předseda trestního soudu disciplinárně potrestán.“

Článek 509 § 2

„Zpráva k odvolání ke Kasačnímu soudu

K důvodům uvedeným v odvolání mohou být připojena další podání v doplňující zprávě, kterou je třeba předložit úřadu veřejného prokurátora při Kasačním soudu nejpozději do patnácti dnů před jednáním ...; po uplynutí této lhůty nebudou takové zprávy přípustné ...“

3. Relevantní judikatura Kasačního soudu

4. V souladu s judikaturou Kasačního soudu (rozsudky č. 656/1985 /Nomiko Vima 1985, str. 891/, 1768/1986, 205/1988 /Nomiko Vima 1988, str. 588/ a 565/1988) se článek 473 § 3 trestního řádu neaplikuje na odvolání vůči právním aspektům rozhodnutí vojenských soudů, jelikož lhůta pro tato odvolání je stanovena článkem 425 vojenského trestního zákoníku (viz výše odstavec 24).

Důvody pro odvolání ke Kasačnímu soudu musí být uvedeny v úvodní zprávě k odvolání. Pokud jde o „mylnou aplikaci a interpretaci podstatných ustanovení trestního práva“, pak v odvolání musí být jasně uvedeny důvody, které byly údajně obsaženy v napadeném rozsudku (rozsudky č. 234/1968, 459/1987, 1366/1987 /Nomiko Vima 1987, str. 1659/ a 1454/1987, jakož i rozsudek vyneseny Kasačním soudem v daném případě).

Na závěr lze uvést, že doplňující podání lze vzít v úvahu pouze tehdy, jestliže úvodní zpráva k odvolání obsahuje alespoň jeden důvod, který je shledán přípustným a dostatečně podloženým (rozsudky č. 242/1951, 341/1952, 248/1958, 472/1970, 892/1974, 758/1979/Nomiko Vima 1980, str. 56/, 647/1983, 1438/1986 a 1453/1987).

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

27. Pan Hadjianastassiou se obrátil na Komisi dne 17. prosince 1986. S odvoláním na článek 6 si stěžoval, že nedostatečné odůvodnění rozsudku Vojenského odvolacího soudu a krátkost odvolací lhůty jej připravily o další odůvodnění jeho odvolání ke Kasačnímu soudu. Dále pak uvedl, že jeho odsouzení pro vyzrazení vojenského tajemství druhotného významu bylo porušením jeho práva na svobodu projevu garantovaného článkem 10 Úmluvy.

28. Komise prohlásila stížnost (č. 12945/87) přípustnou dne 4. října 1990. Ve své zprávě ze dne 6. června 1991 (vypracované podle článku 31) vyslovila jednomyslný názor, že byl porušen článek 6 § 1 a § 3 písm. b), nikoli však článek 10.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení Článku 6

2. Pan Hadjianastassiou se odvolal na odstavce 1 a 3 písm. b) článku 6, jejichž znění je následující:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, který rozhodne ... o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu ...

...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

...

(b) mít přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby:

...“

Pan Hadjianastassiou si stěžoval, že v rozsudku vyneseném předsedou Vojenského odvolacího soudu dne 22. listopadu 1985 chybělo odůvodnění a že měl krátkou lhůtu pro odvolání ke Kasačnímu soudu. I když byl přítomen ústnímu jednání, nepoznal přesné důvody svého odsouzení až do 10. ledna 1986, což mělo za následek, že jeho odvolání vůči právním aspektům bylo předurčeno k neúspěchu.

30. Vláda s tímto názorem nesouhlasila, zatímco Komise v podstatě ano. Podle názoru Vlády znal stěžovatel obsah otázek, jež mu položil předseda Vojenského odvolacího soudu. Otázky č. 2 a 4 spočívaly na argumentech, které předložil sám pan Hadjianastassiou před Stálým soudem letectva. Odpověď na otázku č. 3. která byla poprvé formulována při odvolání, byla výslovně uvedena v rozsudku přečteném předsedou. Pokud jde o otázky týkající se sdělení informace „vojensky důležité“, rozdělil ji předseda na dvě části - 1a a 1b (viz výše odstavec 11), aby byly vzaty v úvahu závěry expertů a aby byla projevena mírnost vůči obžalovanému, jehož rozsudek byl ostatně zmírněn. Navíc otázky, které nesměřovaly k závěrům jednání soudu, vyvolaly živou diskusi během jednání. Panu Hadjianastassiou byla tudíž dána možnost předložit detailní a přípustné důvody pro odvolání během zákonné lhůty.
31. Jelikož požadavky článku 6 tvoří specifické aspekty práva na spravedlivý proces, grantovaného odstavcem 1, bude Soud zkoumat stížnost na základě obou ustanovení jako celku.
32. Úvodem Soud poznamenává, že ačkoli článek 93 § 3 řecké Ústavy (viz výše odstavec 22) požaduje, aby všechny soudní rozsudky byly přesně a podrobně odůvodněny, podle článku 96 § 5 je aplikace tohoto požadavku vůči vojenským soudům podřízena přijetí zvláštního zákona. Takový zákon ještě nebyl vydán. V mezidobí může Kasační soud dohlížet na řádnou aplikaci trestního práva těmito soudy pouze prostřednictvím otázek položených předsedy a odpovědi podaných jejich kolegy, z nichž se odvozuje odůvodnění.
33. Smluvní státy se těší značné volnosti ve výběru vhodných prostředků jak zajistit, aby jejich soudní systémy splňovaly požadavky článku 6. Avšak vnitrostátní soudy musí uvést s dostatečnou jasností důvody, o něž opřely své rozhodnutí. Právě to, inter alia, umožňuje obžalovanému realizovat práva na odvolání, jež má k dispozici. Úkolem Soudu je zvážit, zda metoda přijatá z tohoto zorného úhlu byla slučitelná s Úmluvou.
34. V tomto případě rozsudek přečtený předsedou Vojenského odvolacího soudu neobsahoval žádnou zmínku o otázkách, které byly uvedeny v protokolu zjednání (viz výše odstavce 11 a 18). Jestliže se odvolával na článek 366 a násl. vojenského trestního zákoníku (viz výše odstavec 24) a označoval sdělenou informaci jako méně důležitou, pak se neopíral o stejné důvody jako Stálý soud letectva. Otázka 1a týkající se sdělení „obecné informace o řízených střelách“, která měla být uchována v tajnosti, se poprvé objevila v řízení před odvolacím soudem. Když se den po doručení rozsudku stěžovatel snažil získat úplný text otázek, tajemník soudu jej údajně informoval, že bude muset čekat na „konečnou verzi“ rozsudku (viz výše odstavec 15). Ve svém odvolání vůči právním aspektům, podaném během pětidenní lhůty stanovené článkem 425 § 1 vojenského trestního zákoníku (viz výše odstavec 24), se pan Hadjianastassiou mohl spolehnout pouze na to, co byl schopen vyslechnout nebo pochytit během jednání a mohl se pouze obecně odvolat na článek 426.
35. Podle tvrzení Vlády mohl stěžovatel učinit další podání formou doplňkové zprávy podle článku 509 § 2 trestního řádu (viz výše odstavec 25); jestliže této možnosti nevyužil, pak tomu tak bylo proto, že neměl žádný důvod, o nějž by své odvolání opřel.
36. Soud není tímto argumentem přesvědčen. Když pan Hadjianastassiou obdržel protokol z ústního jednání dne 10. ledna 1986, bylo mu zabráněno v tom, aby rozšířil své odvolání o

odvolání vůči právním aspektům. Podle ustálené judikatury lze doplňková podání vzít v úvahu pouze tehdy, jestliže původní odvolání obsahuje alespoň jeden důvod, který je shledán přípustným a dostatečně podloženým (viz výše odstavec 26).

37. Závěrem lze tudíž konstatovat, že práva obhajoby byla podrobena takovým omezením, že stěžovateli nebylo dopřáno jeho oprávnění těžit se spravedlivému procesu. Došlo proto k porušení odstavce 3 písm. b) článku 6 ve spojení s odstavcem 1.
38. Údajné porušení článku 10
39. Pan Hadjianastassiou tvrdil, že jeho odsouzení vojenskými soudy znamenalo rovněž porušení článku 10, který zní takto:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. ...

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“
3. Je třeba připomenout, že stěžovatel, aktivní důstojník, byl usvědčen a odsouzen za to, že vyzradil vojenské tajemství menší důležitosti. Inkriminovaná studie měla být předána soukromé zbrojní společnosti za úplatu.

Svoboda projevu garantovaná článkem 10 se samozřejmě vztahuje na vojáky stejně jako na jiné osoby spadající pod jurisdikci smluvních států (viz rozsudek ve věci Engel a ostatní v. Nizozemsko ze dne 8. června 1976. Serie A č. 22, str. 41. § 100). Kromě toho informace daného typu se nevymyká z rozsahu článku 10, který se neomezuje na určité kategorie informací, myšlenek nebo forem projevu (viz rozsudek ve věci Markt Intern Verlag GmbH a Klaus Beermann v. Německo ze dne 20. listopadu 1989. Serie A č. 165, str. 17, § 26).

40. V souladu s tím rozsudek vyneseny Stálým soudem letectva a poté zmírněný Vojenským odvolacím soudem (viz výše odstavce 7 a 13) znamenal zásah do výkonu stěžovatelova práva na svobodu projevu. Takovýto zásah je porušením článku 10, pokud není „stanoven zákonem“, nesleduje jeden nebo více legitimních cílů stanovených v odstavci 2 a pokud není „nezbytným v demokratické společnosti“ za účelem dosažení výše uvedených cílů.
41. Byl zásah „stanoven zákonem“?
42. Podle pana Hadjianastassiou nebyla první podmínka splněna, protože „zákon“ nebyl dostatečně předvídatelný. Aplikace článků 97 a 98 vojenského trestního zákoníku byla chybná (viz výše odstavec 21); ačkoli tato ustanovení posloužila jako základ pro rozhodnutí soudu, nebyly v tomto rozhodnutí uvedeny žádné specifické tajné údaje, které byly předány ELFONu.
43. Soud však konstatuje, že text uvedených ustanovení (viz výše odstavec 21) nebyl neslučitelný se způsobem, jakým je Vojenský odvolací soud interpretoval a aplikoval. S poukazem na to, že je především povinností vnitrostátních soudů interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo (viz mimo jiné, rozsudek ve věci Kruslin v. Francie ze dne 24. dubna 1990, Serie A č. 176-A. str. 21, § 29). Soud konstatuje, shodně s Vládou a s Komisí, že zásah byl „stanoven zákonem“.
44. Sledoval zásah legitimní cíl?
45. Napadený rozsudek jasně sledoval cíl potrestat vyzrazení informací ohledně vojenského projektu, který byl klasifikován jako tajný, a tudíž chránit „národní bezpečnost“, legitimní cíl pro účely článku 10 § 2.
46. Byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“?
47. Pan Hadjianastassiou popíral, že byl zásah nezbytný. Tvrdil, že rutinná technická studie spočívající zcela na jeho vlastní dokumentaci nemůže být pokládána za poškozující národní

bezpečnost. Ve své odpovědi na otázku 1b (viz výše odstavce 11 a 12) Vojenský odvolací soud přiznal neexistenci jakéhokoli vztahu mezi studií vypracovanou pro letectvo a studií vypracovanou pro ELFON. Podle jeho názoru měly existovat předpisy zakazující aktivním řeckým důstojníkům pracovat pro soukromé podniky nebo jim to povolit za podmínky, že nevyzradí vojenská tajemství: Vojenský odvolací soud neidentifikoval jediné takové tajemství, které stěžovatel vyzradil.

48. V daném případě byl projekt výroby řízené střely vypracovaný letectvem klasifikován jako „vojenské tajemství“. Odsouzení stěžovatele odvolacími soudy se však opíralo o vyzrazení „obecné informace“, která měla být ve vojenském zájmu uchována v tajnosti; experti jmenovaní odvolacím soudem dospěli před jeho rozhodnutím k závěru, že ačkoli u obou studií byly použity rozdílné metody, přesto „došlo nezbytně k určitému transferu technického know-how“ (viz výše odstavec 9).

Shodně s Vládou zastává Soud stanovisko, že vyzrazení státního zájmu na určité zbrani a vyzrazení odpovídajícího know-how, které může být určitou indikací o stavu přípravy její výroby, mohou způsobit značnou újmu národní bezpečnosti.

46. Je rovněž nezbytné vzít v úvahu zvláštní podmínky vojenského života a zvláštní „povinnosti“ a „odpovědnost“ příslušníků ozbrojených sil (viz výše citovaný rozsudek ve věci Engel a ostatní, str. 41. § 100). Stěžovatel, jako důstojník K.E.T.A. odpovědný za experimentální program řízených střel, byl vázán povinností mlčenlivosti ohledně čehokoli, co se týkalo výkonu jeho povinností.
47. Ve světle těchto úvah nelze tvrdit, že řecké vojenské soudy překročily meze rozsahu volné úvahy, kterou je třeba přiznat vnitrostátním orgánům v otázkách národní obrany. Neexistuje ani důkaz o tom, že by tu chyběl přiměřený vztah mezi použitými prostředky a sledovanými cíli.

Závěrem lze tedy konstatovat, že porušení článku 10 nebylo prokázáno.

III. Aplikace článku 50

48. Podle článku 50.

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo léto straně umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

Podle tohoto ustanovení pan Hadjianastassiou požadoval náhradu svých nákladů a výdajů vynaložených nejprve u řeckých soudů (650 000 drachem) a poté u orgánů Úmluvy (300 000 drachem a 29 260 francouzských franků).

Vláda shledala tyto požadavky přemrštěnými, protože značně převyšovaly stupnice poplatků aplikované na advokáty, tak jak jsou upraveny řeckým právem. Vláda prohlásila, že je ochotna zaplatit 100 000 drachem v případě, že bude konstatováno porušení (Úmluvy).

49. Soud připomíná, že v tomto ohledu není vázán vnitrostátními stupnicemi nebo kritérii (viz, inter alia, rozsudek ve věci Granger v. Spojené království ze dne 28. března 1990. Serie A č. 174, str. 20. § 55).

Shodně s Komisí Soud zastává názor, že pokud jde o náklady vynaložené v Řecku, mohou být uhrazeny stěžovateli pouze ty, které se vztahují ke Kasačnímu soudu – 220 000 drachem. Částky požadované s ohledem na řízení ve Strasbourgu odpovídají kritériím stanoveným v judikatuře a měly být uhrazeny plně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Potvrzuje, že byly porušeny odstavce 1 a 3 písm. b) článku 6 v jejich spojení;
2. Konstatuje, že článek 10 nebyl porušen;
3. Konstatuje, že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli v tříměsíční lhůtě náklady a výdaje ve výši 29 260 (dvacet devět tisíc dvě set šedesát) francouzských franků a 520 000 (pět set dvacet tisíc) drachem;
4. Zamítá zbývající část požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v budově lidských práv ve Strasbourg dne 16. prosince 1992.

Marc-Andé EISSEN

tajemník

Rolv RYSSDAL

Předseda